

Motion till riksdagen

1987/88:Ub267

av Lars Werner m. fl.

om grundskolan

En viktig utgångspunkt för vpk i utbildningspolitiska sammanhang är att använda bl. a. grundskolan för att åstadkomma en rättvisare fördelning i samhället. Rättvisare fördelningspolitik innebär att skolan också måste vara ett verktyg för regional utveckling. Den viktigaste frågan är hur skolans resurser skall fördelas.

Vpk anser att resurser inte enbart avser anslag i form av pengar. Resurser handlar också om skolans inre organisation, dess personal och deras utbildning, tillämpade arbetsformer och skolans plats i samhället. Den handlar om den möjlighet till utveckling i bestämd riktning som vi anser att skolan har. För att utnyttja denna potential är det nödvändigt att försvara skolan från reaktionära angrepp.

En viss förhoppning om att årets budgetproposition skulle ha något anslag för en progressiv skolpolitik, förelåg efter den socialdemokratiska partikongressen och dess löften. Dock får man konstatera, att om förra årets budgetproposition på skolans område betecknades av nedskärningshysteri och ideologiska rockader, får årets liknas vid att regeringen stoppar huvudet i sanden.

Regeringen talar om brister i skolan på läromedelssidan, brister i arbetsmiljön och tvivelaktig kvalitet på skolmaten. Man föreslår att kommunerna skall förbättra läromedelskvalitén. De övriga påpekade bristområdena realbehandlas inte. Vpk kommer i en annan motion att föreslå åtgärder för reella förbättringar inom ovan nämnda områden.

Vi behandlar här nedan följande frågor:

- Cash-limit inom skolteatern, eller kontantgräns mot skolan.
- Kostnader för kopiering av litterära verk.
- Särskilda insatser inom skolområdet.
- Skolor i glesbygd.
- Kommunala utvecklingsplaner för skolan.

Kontant-gräns mot skolan

Regeringen föreslår att anslaget till lärarkostnader rambeogränsas. Den så kallade cash-limit-metoden skall tillämpas. Denna betyder att om löneutvecklingen för lärare går ut över regeringens angivna ramar, får detta återverkningar på vad som kallas verksamhetsområdet. Det kan också uttryckas på följande sätt: om regeringens lönepolitik inte följs, kommer detta att

drabba eleverna med större klasser som trolig följd. En ytterligare effekt av den av regeringen förespråkade metoden, är att motsättningar mellan å ena sidan lärare och å andra sidan elever och föräldrar kommer att uppstå.

Att härska genom att söndra är en väl beprövad metod. Vi anser att detta är en snyltpolitik gentemot eleverna och en politik som inte har sina grundvalar i utbildningspolitiska ståndpunkter.

Vi anser att den målsättning som politiskt bestäms för skolans del också måste fullföljas, även om det kostar pengar. Det kan inte vara rimligt att låta utgången av en avtalsrörelse bestämma våra barns behov i skolan. Som bekant betraktar vpk utbildningspolitiken som en investering. Vi har dessutom vid regeringens alla förslag till nedskärningar inom skolan visat att det är de sämst ställda eleverna som drabbas hårdast. Detta blir också följden av regeringens tal om löneramar. Även denna gång drabbas framför allt arbetarklassens barn.

Vi anser, mot bakgrund av vad vi anfört, att riksdagen bör avvisa förslaget att utgången av avtalsrörelsen skall få konsekvenser för skolorganisationen.

Kopiering av litterära och konstnärliga verk inom skolområdet

Regeringen förslår att statens avtal med BONUS (Bild, Ord, Not- Upphovsrättslig Samorganisation) inte förnyas. Det skall i stället vara kommunerna eller Kommunförbundet som skall sluta avtal med BONUS om ersättning för kopiering av litterära och konstnärliga verk.

Vi menar att det är mer rationellt och riktigt att staten också i fortsättningen sluter avtal med BONUS om ersättning. Avtalets förlängning bör ses som ett bidrag från statens sida till att ge viss grund för läromedelstillgång i skolan, även om detta är skolhuvudmannens ansvarsområde. Det är heller inte oviktigt att staten genom sitt avtal markerar att ersättning för kopiering av litterära och konstnärliga alster också bör ses som en kulturpolitisk insats av nationell karaktär. Tilläggas bör också att vi, efter de senaste årens nedskärningar inom skolans område, ställer oss ytterst tveksamma till ytterligare belastning av kommunernas läromedelskonton.

Riksdagen bör sålunda besluta att staten sluter nytt avtal med BONUS, samt att därmed tilläggsbidraget förs upp med ett belopp på 60,7 miljoner förhöjt belopp.

Särskilda insatser inom skolområdet

Inledningsvis påtalade vi att utbildningspolitik kan användas som ett instrument för rättvisare fördelningspolitik. Utbildningspolitiken kan utformas så att den har långsiktiga fördelningseffekter både för individen och för samhället i stort. Detta kräver naturligtvis att det erkänns att behoven är olikartade också inom själva skolverksamheten, att elever har olika behov. Samtidigt måste också sägas att detta innebär ett krav på ojämn resursfördelning inom skolan. Det vill säga att en del måste få mer än andra, allt efter behov.

De nedskärningar som skolan drabbats av under nu snart ett decennium, har enligt vår mening bl. a. inneburit att det blivit svårare att täcka de speci-

ella behov som finns. Solidariteten sätts på prov när snålblåsten viner och kärvheten visar sitt råa ansikte.

Naturligt nog kan man inte ersätta solidaritet med ytterligare anslag, men de behov som finns är kalla realiteter för den som drabbas. De drabbade eleverna är inte betjänta av att solidariteten lever som ett isolerat väsen. I sådana fall är hjälpen lika stor om det "tycks synd om" och det är något helt annat än levande solidarisk handling.

Vi menar att behoven av reala solidariska insatser i skolan inte har minskat de senaste tio åren. 100 miljoner kronor bör tillföras anslaget särskilda insatser inom skolområdet. Denna summa motsvarar ungefär den nettobesparing skolan utsattes för i förra årets budget.

Nedan följer några konkretiseringar.

Det är rimligt att räkna med att ca 40 000 av de elever som nu går i grundskolan lämnar denna med ofullständiga kunskaper. Olika vetenskapliga undersökningar visar att det inte vore irrelevant att göra särskilda insatser utifrån social bakgrund hos eleverna.

En stor grupp i skolan som har särskilda behov är elever med medicinska handikapp. Denna grupp kommer att öka, eftersom allt fler drabbas av allergier och allt fler med andra medicinska handikapp överlever tack vare en förbättrad vård. Olika undersökningar, som gjorts av planeringsberedningar i regionerna, visar att det finns ganska stora eftersatta behov såsom specialgymnastik och tillgång till medicinsk information för skolans personal. Vi har tidigare år föreslagit att som en resursinsats för elever med medicinska handikapp skulle konsulenter anställas vid de fem planeringsberedningarna. Förslag om att till länskolnämnderna knyta särskild resursperson för att bevaka elevgruppernas intresse har väckts (jfr "Vi finns-elever med medicinska handikapp", Umeå kommun Delrapport I och "Elever med medicinska handikapp i grundskolan" Rapport 1987:9 från planeringsberedningen i mellersta regionen).

Med de medel vi nu föreslagit menar vi att väsentliga behov för ovan nämnda grupper kan tillgodoses.

Riksdagen bör ge regeringen till känna att anslaget bör få användas till särskilda konsulenter för elever med medicinska handikapp eller annan resurs som planeringsberedningarna och länskolnämnderna finner lämpligt.

Särskilt anslag till drift av skolor i glesbygd

Inledningsvis slog vi fast att ett ändamål med vpk:s skolpolitik är att främja en regional utveckling.

Dessvärre har det i den allmänna politiska debatten varit så, att när det handlat om regionalpolitik och utbildning har debatten inriktats enbart mot högskoleutbildning. Denna inriktning är naturligtvis inte oviktig, men den blir ibland korttänkt eftersom det ofta glöms bort att tillgång till grundskola i en bygd är av mer grundläggande betydelse än en högskola inom en radie av 15 till 20 mil.

Vi menar att Sverige har råd att satsa på skolor i glesbygd. I sammanhanget vill vi erinra om vad Göran Palm säger i sin bok "Sverige en vintersaga" om vad Fattigsverige had råd med på skolans område. "Det säger sig

ju självt att Välfärdssverige inte har råd att hålla minsta by med jordbruk, barnmorska och handelsbod som Fattigsverige hade." (Fritt citat).

Mot. 1987/88
Ub267

Ett ytterligare skäl vill vi anföra är den kampanj som nu bedrivs under parollen "Hela Sverige skall leva". Vpk anser att ett särskilt anslag bör införas för att ge skolor i glesbygd en möjlighet att överleva. Insatsen är, som vi ser det, helt i linje med uttalanden som gjorts bl. a. från regeringens sida i anledning av ovannämnda rikskampanj.

Vpk menar också att ett sådant, särskilt anslag, som kan disponeras av skolöverstyrelsen, innebär att vi kan undvika uppsplitande och föga utvecklade strider som den i Drevdagen.

Riksdagen bör anslå 25 miljoner kronor för särskilt stöd till skolor i glesbygd.

Kommunala utvecklingsplaner för skolan

Situationen i dagens skolor har kommit att uppmärksammas mycket noga i massmedia på senare tid. Från vpk:s sidan välkomnar vi det uppvaknande intresset för skolfrågorna. Vi vill gå vidare och bredda samt fördjupa den allmänliga debatten om skolan. Detta är nödvändigt mot bakgrund av bl. a. de larmrapporter som kommit om arbetsmiljön, skolmåltider, läromedel och de särskilda insatsernas användning.

Skolans fortsatta utveckling kräver också en diskussion i breda folklager. Det är väl onödigt att erinra om att skolan är Sveriges största arbetsplats.

Som ett blygsamt bidrag i strävan att få stringens i skolplaneringen och att få lokala skolpolitiska diskussioner till stånd i en tid då skolan blir alltmer målstyrd, vill vi föreslå att kommunerna upprättar kommunala utvecklingsplaner för skolan.

Enligt vår mening bör dessa planer innefatta skolutvecklingen på både lång och kort sikt. Kanske skulle skolutvecklingen och debatten därom kunna anta både pragmatisk och visionär karaktär.

Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna vad som anförs om kommunala skolutvecklingsplaner.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om cash-limit inom skolanslag.¹]

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om nytt avtal med BONUS,
2. att riksdagen till tilläggsbidraget på grundskoleområdet för budgetåret 1988/89 anslår 60,7 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit,
3. att riksdagen till Särskilda insatser inom skolområdet för budgetåret 1988/89 anslår 100 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit.

¹ 1987/88: Fi209

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsulenter eller särskild resurs för elever med medicinska handikapp,

5. att riksdagen till särskilt stöd till skolor i glesbygd för budgetåret 1988/89 anslår 25 milj. kr.,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kommunala utvecklingsplaner.

Mot. 1987/88
Ub267

Stockholm i januari 1988

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

Björn Samuelson (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Nils Berndtson (vpk)

Inga Lantz (vpk)

Bo Hammar (vpk)